

4.1.2022

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: VN/12948/2019 Lausuntopyyntö

Lausunto hallituksen esityksestä perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentamisesta

Vankiterveydenhuollon yksikkö (VTH) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta esityksestä. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelelee terveydenhuoltolain muuttamista hoitoon pääsyn nopeuttamiseksi ja ns. hoitotakuun tiukentamiseksi perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa. Hoitoon pääsyä koskeva sääntely koskisi myös korkeakouluopiskelijoiden opiskelijaterveydenhuoltoa ja vankiterveydenhuoltoa. Tässä lausunnossa VTH ottaa kantaa hoitotakuulain tiukennuksien vaikutuksiin vankiterveydenhuollon näkökulmasta, ei sen vaikutuksista yleisemmin terveydenhuoltoon.

Vankiterveydenhuollon yksikkö, joka toimii normaalisuusperiaatteen mukaisesti, palvelee valtakunnallisesti vankiloiden yhteydessä. Vankilaverkoston hajanaisuuden takia VTH joutuu jakamaan rajalliset henkilöresurssinsa lukuisiin pieniin toimipisteisiin. VTH:n potilaat ovat muuta väestöä moniongelmaisempia ja sairaampia. Potilaat eivät tyypillisesti ole olleet aktiivisesti terveydenhuollon palvelujen piirissä ennen vankila-aikaansa. Näistä syistä johtuen yksittäiseen potilaskäyntiin menee tavallista enemmän aikaa, ja toisaalta VTH:n resurssit ovat erittäin rajalliset. Hoitoon pääsy vaihtelee toimipisteittäin, koska pieniä yksiköitä ei ole ollut mahdollista pitää auki hoitoon pääsyn kannalta optimaalisesti.

Vangeilla mielenterveyteen liittyvät ongelmat ovat muuta väestöä huomattavasti yleisempiä. Osasyynä tähän on muun terveydenhuollon mielenterveyspalvelujen rajallisuus ja hoitoon pääsyn viiveet. VTH:n resurssista suuri osa kohdennetaan mielenterveyspalveluihin. Hoitoon pääsyn nopeutuminen siviiliterveydenhuollossa sujuvoittaisi vapautuvan vangin hoitoketjua.

Ehdotettu välitön yhteydenosaanti lisää vankien potilasturvallisuutta sekä hoidon suunnittelun ja toteutuksen tehokkuutta. VTH:n kannalta oleellista on lisätä avoterveydenhuollon vastaanottokapasiteettia toimipisteiden aukiolejoja lisäämällä, mikä vaatii lisähenkilöstöä. Välitön yhteydenosaanti edellyttää myös nykyisen paperiseen asiointilomakkeeseen perustuvan yhteydenoton uudistamista yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

VTH:n linjana on palkata ensisijaisesti virkasuhteista henkilökuntaa. VTH:n toimintaympäristö ja potilaskunta asettavat henkilöstön osaamiselle erityisiä vaatimuksia. Lisäksi vankiloiden turvallisuusnäkökulmat tuovat lisävaatimuksia henkilöstön vaihtuvuuteen ja vuokrahenkilöstön käyttöön liittyen. VTH:n henkilöstön suurin yksittäinen ammattiryhmä koostuu sairaanhoitajista.

VTH pyrkii varmistamaan henkilöstön pysyvyyttä mahdollistamalla vaikuttamisen työn ja tehtävien sisältöön ja toteuttamiseen, sekä ylläpitämällä toimivaa työyhteisöä ja huolehtimalla kilpailukykyisestä palkkatasosta ja muista eduista.

Suun terveydenhuollon palvelut on keskitetty valittuihin toimipisteisiin ja siten ne palvelevat useamman vankilan potilaita. Vankipotilaiden suun terveydentila ja hampaat ovat muuta väestöä huomattavasti heikommassa kunnossa ja se kuormittaa VTH:n palveluita. VTH:n hammaslääkärit toimivat joko useassa toimipisteessä tai jakavat työaikansa useamman

4.1.2022

työnantajan kesken. Joustavilla työjärjestelyillä on edistetty hammaslääkäreiden saatavuutta. Kuitenkin esimerkiksi akuuttihoidon tarpeessa joudutaan käyttämään ulkopuolisia palveluita. Mikäli suun terveydenhuollon palveluiden saatavuutta lisättäisiin yleisesti muussa terveydenhuollossa, vähentäisi se todennäköisesti myös VTH:n palveluihin liittyvää kuormitusta.

Hoitotakuulain tiukennukset eivät todennäköisesti vaikuta VTH:n potilaiden sairaalahoidon tai erikoissairaanhoidon määrään merkittävästi. Yksityisten palveluiden käytön osalta vangeilla on lakisääteinen oikeus käyttää omakustanteisesti muita kuin VTH:n järjestämiä palveluita, mutta käyttö on hyvin vähäistä. Hoitotakuun tiukentamisella ei liene vaikutusta tähän.

Esityksessä arvioidut henkilöstömäärän lisäämistä kuvaavat luvut sekä taloudelliset resurssit ovat oikean suuruiset. Arvioidut VTH:n lisäresurssitarpeet ovat välttämättömiä hoitotakuun toteuttamiseksi, kuten myös Rikosseuraamuslaitoksen valvonnan, kuljetuslogistiikan ja VTH:n käyttöön osoitettavien tilojen riittävä resursointi. VTH toimii myös alueilla, joilla on jo nyt pulaa osaavista terveydenhuollon ammattilaisista. Hoitotakuun tiukentuminen lisää työvoiman kysyntää ja kiristää kilpailua osaajista.

VTH:n arvion mukaan esitys voidaan toteuttaa sen osalta ehdotetussa aikataulussa. Tiukentamisen vaatimien toiminnallisten muutosten sekä resurssien lisäämiseen liittyvät toimet edellyttävät johtamista organisaation eri tasoilla. Riittävien taloudellisten resurssien saatavuus henkilöstön lisärekrutointiin sekä Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksien vahvistaminen ovat edellytykset hoitotakuulain toteutumiselle vankilaympäristössä.

johtaja Jussi Korkeamäki

vastaava ylilääkäri Hanna Hemminki-Salin